

Dienst op 3 september 2017
in de Bornse Vermaning

Orgelspel voor de dienst

Welkom en mededelingen
Aansteken van de kaars
Moment van stilte

Bemoediging (naar een tekst van Henk Jongerius)

Roep ons in het morgenlicht,
laat de dag beginnen:
dat wij weer worden opgericht
om kwetsbaar te beminnen.

Roep ons uit de donkere nacht,
noem ons weer bij name:
dat wij, als mensen naar jouw hart,
jouw woorden gaan beamen.

Roep ons voor uw aangezicht
om in hoop te leven:
dat niet aan mensen tevergeefs
jouw adem zij gegeven.

Openingslied 'Morgenlied' (t: René van Loenen, m: Jacques van den Dool)

Rustig tempo

Gij die ons de nacht uit leidt, on - ge - zien ons voor-beeld zijt, wat zoudt
Gij ons an - ders vra - gen dan o God uw beeld te dra - gen.

2
Gij die onze dromen voedt,
kom ons nu ook tegemoet,
maak ons tot uw bondgenoten
deze dag, door U ontsloten.

3
Gij die onze schuld vergeeft
ons bevrijdend toekomst geeft,
geef dat wij U niet beschamen,
uitgedaagd ten leven. Amen.

Kyriëgebed

God,
als Jij liefde bent,
dan bent Je overal waar liefde is,
waar liefde gedaan wordt:
hier in deze gemeenten, en daarbuiten,
ook daar waar te midden van haat en geweld
sprankjes van die liefde te ontdekken zijn.

Inspireer ons, schud ons door elkaar,
zodat wij niet bij de pakken gaan neerzitten
bij het zien van alle liefdeloosheid en onrecht in deze wereld,
dat we niet onverschillig worden en onze schouders ophalen
bij de zoveelste natuurramp.
Maak ons hoopvol, vreedzaam en strijdbaar
en open ons de ogen voor alles wat wél goed is
en liefdevol en vrolijk
en zet ons aan tot zingen!

Glorialied Liedboek 105: 1

Schriftlezing Jeremia 7, 23-28 (NBV)

²¹Dit zegt de HEER van de hemelse machten, de God van Israël: Maak van je brandoffers maar vredeoffers: eet zelf het vlees maar op! ²²Toen ik jullie voorouders uit Egypte leidde, heb ik hun nooit iets gezegd of voorgeschreven over brand- en vredeoffers. ²³Wat ik hun geboden heb, is dit: "Wees mij gehoorzaam, dan zal ik jullie God zijn en zullen jullie mijn volk zijn. Volg steeds de weg die ik jullie wijs, daar zullen jullie wél bij varen." ²⁴Maar ze luisterden niet naar mij, ze hebben mij niet gehoorzaamd. Ze volgden hun eigen plannen en lieten zich leiden door hun koppig en boosaardig hart. In plaats van mij te volgen, keerden ze zich van mij af. ²⁵Vanaf de dag dat jullie voorouders uit Egypte wegtrokken tot op de dag van vandaag heb ik telkens weer mijn dienaren, de profeten, naar jullie gezonden. ²⁶Maar niemand die naar mij luisterde, niemand die mij gehoorzaamde. Jullie zijn nog halsstarriger dan jullie voorouders.

²⁷Als je dit alles tegen hen zegt, zullen ze niet naar je luisteren; als je hen roept, zullen ze niet antwoorden. ²⁸Zeg dan tegen hen: Hier is nu een volk dat niet heeft geluisterd naar de HEER, zijn God, en dat zich niet heeft laten terechtwijzen. Oprechte woorden komen niet meer over hun lippen.

Lied Liedboek 831 – Gestuurd op wegen ongedacht: 1 t/m 6

Matteüs 17, 14-20 (Naardense bijbel)

14 Als zij bij de schare aankomen
komt er een mens op hem af
die voor hem op de knieën valt

15 en zegt: heer, ontferm u over mijn zoon,
want hij is maanziek
en hij heeft het kwalijk;
want vaak valt hij in het vuur
en vaak in het water;

16 ik heb hem bij uw leerlingen gebracht
en die hebben hem niet kunnen genezen!

17 Maar ten antwoord zegt Jezus:
ongelovige en ontaarde generatie!-
tot wanneer zal ik bij u zijn,
tot wanneer het met u uithouden?!-
brengt hem hier, bij mij!

18 Als Jezus hem afstraft
gaat de demonie weg, uit hem vandaan,
en is de jongen genezen,-
vanaf dat eigen uur.

19 Dán
komen de leerlingen tot Jezus
-in afzondering-
en zeggen:
waardoor zijn wíj niet bij machte geweest
om hem uit te werpen?

20 En hij zegt tot hen:
door dat ongeloof bij u!-
want het is *amen*, zeg ik u:
als ge een geloof hebt als een mosterdkorrel,
zult ge tot deze berg zeggen
'loop van hier naar daar!'
en hij zal lopen,-
en niets zal voor u onmogelijk zijn;

21 maar dit soort vertrekt niet
dan door bidden en vasten!

Lied Liedboek 923 – Wil je wel geloven

Overdenking

Als je iets wilt, dan kun je het, tenminste als je genoeg in jezelf gelooft. Dat is één van de slogans van deze tijd. Geloof in jezelf en je kunt alles wat je maar wilt. Nou is die denkwijze ook niet helemaal onwaar. Om te doen wat je wilt doen, moet je toch op z'n minst over wat zelfvertrouwen beschikken, geloven dát je het kunt. In het vorige liedboek (Liedboek voor de Kerken) stond als nr. 453 een lied van Ernst Moritz Arndt waarvan de titel in het Nederlands luidt: *'Ik weet waar mijn geloven onwrikbaar vast in staat'*. Het lied is in het nieuwe liedboek niet teruggekomen. Ik kan me daar wel iets bij voorstellen, want in dat lied lijkt een mens te spreken die vaste geloofsgrond onder de voeten heeft, die geen twijfel kent. En dat is iets waar wij zo langzamerhand niet meer zo mee behept zijn.

Rotsvast staat ons vertrouwen,
de hoeksteen is gelegd.
Wij zullen Hem aanschouwen
Hij heeft het zelf gezegd.
Ons hart blijft op Hem hopen
die ons heeft liefgehad.
Straks gaan de poorten open
der grote gouden stad.

Zo luidt het derde couplet. Herkennen we onszelf daarin? Kennen we niet veel meer de twijfel, de aarzeling en de onophoudelijke vragen naar het hoe en waarom van de pijn en ellende die we soms zelf ervaren, maar zeker ook in de wereld om ons heen zien? Onwrikbaar geloof, soms zou ik er wat meer van willen hebben, maar meestal ben ik blij met de twijfel; die houdt me scherp en bewust. De twijfel maakt dat ik blijf zoeken en me niet neerleg bij gegevenheden.

Onwrikbaar geloof, geloof waarmee je bergen kunt verzetten, is misschien juist het soort geloof waar we graag vanaf willen. Dat is het geloof dat soms letterlijk te vuur en te zwaard wordt verdedigd. In onze tijd door extreem fanatieke moslims zoals we die bij groepen als IS zien. Maar we zien dezelfde 'geloofsijver', zij het meestal minder extreem bij sekteleiders van allerlei snit, christelijk en niet christelijk, die hun leden onder zware psychische druk zetten of zelfs mishandelen of misbruiken om hun macht uit te kunnen blijven oefenen. 'Rotsvast staat ons vertrouwen ...', ja, ja.

Vóór het gelezen gedeelte over geloof, klein geloof en ongeloof uit Matteüs 17 staat het verhaal over de verheerlijking op de berg. In dat verhaal klimt Jezus zes dagen na zijn eerste lijdensaankondiging een hoge berg op.

Hij neemt drie discipelen mee, Petrus, Jakobus en Johannes. En niet geheel toevallig verschijnen hem Mozes en Elia, dé grote profeten van Israël.

De evangelist lijkt Jezus in dit verhaal neer te willen zetten als opvolger van Mozes. Want ook Mozes verbleef zes dagen op de berg Sinaï voordat God vanuit een wolk tegen hem sprak. En ook Mozes nam drie mannen mee om hem te vergezellen. En ook in dit verhaal komt er een stem vanuit een wolk die Jezus 'mijn zoon, de geliefde' noemt en die zegt dat de leerlingen naar hem moeten luisteren. De strekking van deze woorden is afkomstig uit Deuteronomium 18, waar God in dezelfde termen spreekt over Mozes.

De reactie van de leerlingen is er één van angst; ze vallen neer en het is Jezus die ze weer op de voeten moet zetten, die hen laat opstaan.

Na de gebeurtenis op de berg straalt het gezicht van Jezus nét als het gezicht van Mozes na diens ontmoeting met het goddelijke op de berg Sinaï. Jezus verbiedt de drie leerlingen iets over dit visioen verder te vertellen voordat hij is opgewekt uit de dood.

Als we dan de lijn uit de voorafgaande tekst doortrekken naar de tekst van vandaag, zou je kunnen zeggen dat Jezus, die daarboven nét een soort geloofspiek heeft ervaren, nu beneden gekomen wordt geconfronteerd met hetzelfde ongeloof als waarmee Mozes werd geconfronteerd bij zijn terugkeer met de stenen tafelen. Jezus reageert ook met bijna dezelfde woorden die Mozes gebruikt in Deuteronomium 32, waar hij het volk verwijt te behoren tot een verkeerd en vals geslacht.

De godswaarden die de profeet Jeremia hoorde en die hij aan het volk moest overbrengen, liggen in diezelfde lijn: 'Ze volgden hun eigen plannen en lieten zich leiden door hun koppig en boosaardig hart'. Wie de moeite neemt om het hele hoofdstuk 7 uit Jeremia te lezen, snapt de context van de harde woorden wat beter. Er blijkt volstrekte wetteloosheid te heersen in het land, de zwakkeren in de samenleving worden onderdrukt en er lijken zelfs kinderoffers te worden gebracht. En dat alles gebeurt onder het mom van 'de ware godsdienst' in 'de enige ware tempel van de Heer'. Die kretologie horen we vandaag uit de mond van IS-strijders, maar ook christenen hebben nogal eens te vuur en te zwaard 'het ware geloof' verdedigd. Terug nu naar het verhaal van vandaag.

In Matteüs 17 komt er 'een mens' naar Jezus toe zoals Oussoren terecht vertaalt. In de NBV staat dat er 'iemand' naar Jezus toe komt, maar dat klinkt hier te huiselijk. Er komt dus een mens naar de zoon des mensen toe en daarmee is de zoon van die mens vanzelf ook een mensenzoon.

Een mensenzoon die maanziek is, die aan toevallen lijdt zeggen we tegenwoordig. 'Hij lijdt', zegt de Griekse tekst. En daarmee verbindt Matteüs het lijden van deze mensenzoon aan het lijden waarover Jezus in het voorgaande stukje sprak.

Eigenlijk vertelt dit verhaal dus het verhaal van Jezus, de geliefde mensenzoon, die afdaald van de berg naar de mensenzonen en mensendochters en naast hen gaat staan in het lijden.

Hij gaat staan naast de mensenzoon die telkens weer in het vuur of in het water valt, zoals de vader van de jongen vertelt. Bijzonder is dat uitgerekend de twee elementen die absoluut niet met elkaar samen kunnen gaan –water en vuur- in het leven van deze jongen samenkomen. Geen wonder dat dat fout gaat.

De jongen genas. Verder staat er niets over hem. Ook niet meer over de vader. Het verhaal is ook geen echt genezingsverhaal, zoals andere verhalen van dit soort. De genezing van de maanzieke jongen is enkel een opstapje naar waar het wezenlijk om gaat: het geloof van de leerlingen, of eigenlijk het geloof van gemeente, de gemeente rond Matteüs.

Als ze weer met Jezus alleen zijn vragen de leerlingen hem waarom zij zélf de jongen niet konden genezen, terwijl ze nota bene –zoals blijkt uit hoofdstuk tien- macht hadden gekregen om geesten uit te drijven en mensen te genezen. En toch, in heel het Mattheüs-evangelie blijkt niets van die kracht en lijkt het of ze er niet in geloven en zelfs hun best doen om de kracht van Jezus in te perken en hem te dwarsbomen. Zo proberen ze mensen weg te houden van Jezus; vinden ze dat er niet genoeg te eten is voor de scharen en willen ze de mensen wegsturen die op Jezus zijn afgekomen. Ze zijn in paniek tijdens de storm op het meer en hier in het verhaal lukt het ze dus niet om die maanzieke jongen te genezen.

Het antwoord van Jezus luidt (voor de zoveelste keer): 'Vanwege jullie klein geloof.' Maar wat is er nou eigenlijk zo verkeerd aan dat ze de jongen niet genezen konden? Dat kan ik ook niet en u waarschijnlijk ook niet, tenzij u arts bent, maar ook artsen staan wel eens met lege handen. Ik weet het niet. Er staat alleen maar dat ze het niet konden.

De leerlingen zijn niet ongelovig, maar kennelijk ontbreekt het hen keer op keer aan zelfvertrouwen en inzicht. En misschien aan nog iets.

Jezus zegt –en dat maakt de verwarring over deze tekst compleet- 'Je hoeft er geen groot geloof voor te hebben om bergen te kunnen verzetten: geloof als een mosterdzaadje is genoeg.'

Aan de ene kant is er het verwijt aan de discipelen dat hun geloof te klein is, terwijl Jezus in een volgende zin juist beweert dat een geloof zo klein als zo'n heel klein mosterdzaadje voldoende is om bergen te verzetten. Wat moeten we daar toch mee?

Misschien zet dat kleine mosterdzaadje ons wel op het verkeerde been en gáát het niet om groot of klein, om de kwantiteit dus, maar misschien gaat het om kwaliteit. Want uit dat zaadje groeit een enorme plant. De kwaliteit zit hem in de groeikracht. Het gaat dan dus niet om klein geloof of groot geloof, nee het gaat om vruchtbaar geloof. En vruchtbaar geloof speelt zich niet alleen af in hart en hoofd, maar wordt ook gedaan. Vruchtbaar geloof heeft ook te maken met handen en voeten.

Hier zit ook het verwijt van die andere profeet die we vanochtend hoorden – Jeremia -. Je kunt offeren tegen de klippen op, je kunt God dienen in de tempel, met alle rituelen, toeters en bellen die je maar kunt verzinnen. Maar als je God niet gewoon dient op straat, staande naast de medemens die jou nodig heeft, dan kun je al die offerrituelen ook wel vergeten. Hou je offervlees dan maar en eet het zelf maar op.

De lijdende jongen, die lijdende mensenzoon is een les voor de leerlingen - en een les voor ons ook. De discipelen konden hem niet genezen. Zij werden direct na hun eigen kleine opstandingsverhaal daar op die berg geconfronteerd met hun onmacht, terwijl ze toch dachten de macht tot genezing te bezitten. Maar mensen proberen te helpen of te genezen vanuit een machtspositie lukt niet. Voor de leerlingen was dat blijkbaar –zoals dat ook voor ons vaak geldt- 'einde verhaal'. 'We kunnen het niet, onze 'macht' is kennelijk niet groot genoeg.' Maar bij ons 'einde verhaal' begint nu juist het verhaal van Jezus.

De mensenzoon zal lijden - zo zegt hij van zichzelf - en daarmee identificeert hij zich met deze lijdende mensenzoon, en met al die andere dochters en zonen die lijden. Daarom dus, lijkt Jezus te zeggen, blijf ik niet op de berg, blijf ik niet hangen in mijn piekervaring, maar daal ik af omdat mensenkinderen -mensendochters en mensenzonen- lijden. En omdat ik dáár moet zijn, naast hen en mét hen. Niet vanuit de hoogte, niet vanaf de berg, maar op gelijke hoogte. Niet vanuit een positie van macht, zo van 'dat doe ik wel even'. Mensen genezen enkel door liefde, door aandacht, door een aanraking en door geduld, niet door een machtswoord.

Ik heb me laten vertellen dat het mosterdzaad uit het verhaal verwant is aan het bij ons zo bekende koolzaad, waarmee soms velden en bermen vol in bloei staan, heldergeel. Een pracht gezicht.

Dat koolzaad barst ook van de groeikracht, het is zó krachtig dat het zelfs door asfalt heen kan breken. Geloof als mosterdzaad, geloof als koolzaad, dat is geloven tegen alle wetten van de menselijk logica in dat het in deze wereld tóch anders kan. Dat is geloven in recht voor de zwaksten, dat is geloven dat haat om kan slaan in liefde, dat is blijven geloven dat ook de grootste schurk kan veranderen en dat zelfs vrede een mogelijkheid is.

Geloof als mosterdzaad is geloof dat vruchtbaar is, groeikracht heeft. Tegelijk is het geloof dat om geduld vraagt, uithoudingsvermogen, Ausdauer.

Als je zó gelooft ben je ook bezig bergen te verzetten, maar dan is het wel een geloof met realiteitszin. Het is misschien maar klein geloof, maar genoeg om die berg aan

wereldproblemen steentje voor steentje, kei voor kei niet te verzetten, maar af te breken, samen met alle mensen van goede wil. Geloof als mosterdzaad, geloof als koolzaad is blijven geloven in 'en tóch'. Amen.

Orgelspel

Open ruimte

Dank en voorbeden, stil gebed, Onze Vader

Collecte, bestemd voor de Stichting Noodopvang Asielzoekers Borne

Slotlied Liedboek 691 - De geest van God waait als een wind

Opdracht
en zegenbede (tekst uit het Iona Abby Worship Book - Liedboek p. 1317 onderaan)

v In ons hart en in ons huis
allen DE ZEGEN VAN GOD
v In ons komen en in ons gaan
allen DE VREDE VAN GOD
v In ons leven, op onze zoektocht
allen DE LIEFDE VAN GOD
v Bij het einde, nieuw begin,
allen DE ARMEN VAN GOD OM ONS TE ONTVANGEN,
 THUIS TE BRENGEN

beaamd met Liedboek 421 – Vrede voor jou

Doven van de kaarsen
Orgelspel na afloop van de dienst

Voorganger: ds. Carla Borgers